

POSTANOWIENIE

Dnia 13 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Jan Futro (spr)

Sędziowie: SA Hanna Małaniuk, SA Marek Górecki

po rozpoznaniu dnia 13 listopada 2012 r. na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra K. i. D. N.

przeciwko W. C. i (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek zażalenia powoda

na postanowienie Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 4 lipca 2012 r.

sygn. akt XII C 1093/12

1. oddala zażalenie;
2. rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawia do orzeczenia końcowego.

Marek Górecki Jan Futro Hanna Małaniuk

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy uwzględniając wniosek pozwanego W. C. przekazał sprawę w zakresie żądania zapłaty 122 619,99 zł Sądowi Okręgowemu w Krakowie, jako miejscowo i rzeczowo właściwemu do rozpoznania i rozstrzygnięcia.

W uzasadnieniu wskazał, że powód wniósł do Sądu Okręgowego w Poznaniu o zasądzenie od pozwanych W. C. oraz (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. 240 041,51 zł. Na dochodzone roszczenie składa się żądanie zapłaty 122 619,99 zł tytułem zwrotu świadczenia z umowy, od której powód odstąpił oraz żądanie zapłaty 117 421,52 zł tytułem odszkodowania za niewykonanie umowy.

Żądanie zapłaty kwoty należnej z tytułu zwrotu zapłaconego wynagrodzenia z uwagi na złożenie oświadczenia o odstąpieniu od umowy wytoczyć można, zgodnie z treścią art. 27 k.p.c. przed sąd miejsca zamieszkania pozwanego. Sąd podzielił przy tym argumentację W. C., że żądanie to nie jest jednym z roszczeń wymienionych w treści art. 34 k.p.c., gdyż nie dotyczy roszczenia umownego, ale roszczenia wywodzonego z jednostronnego oświadczenia woli strony.

Na postanowienie to zażalenie wniósł pozwany (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. oraz powód.

Zażalenie pozwanego (...) S.A. zostało odrzucone.

Powód zaskarżając wskazane postanowienie w całości wniósł o uchylenie go i „dalsze prowadzenie sprawy przez Sąd Okręgowy w Poznaniu” oraz o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego na rzecz powoda wg norm przepisanych.

Zarzucił, że Sąd nie wziął pod uwagę, iż w łączącej strony umowie z 20.06.2006 r. zawarto klauzulę o treści: „Spory wynikłe z niniejszej umowy rozstrzygane będą przez sąd właściwy dla Zamawiającego”. W związku z tym do niniejszej sprawy ma zastosowanie art. 46 k.p.c.

W przypadku odstąpienia, które miało miejsce umowa nie ulega „unieważnieniu”, ale stosunki zobowiązaniowe z niej wynikające ulegają zamianie w związku ze skutkami, które wiążą się z odstąpieniem. Zgodnie z zaprezentowanym stanowiskiem, nie można uznać, iż w zw. z odstąpieniem od umowy, umowa jak i wszystkie jej postanowienia „nie istnieją”,

Ponadto powód wnosi o zasądzenie kwoty 240 041,51 zł. wskazując, że wnosi o zasądzenie kwoty, którą wypłacił pozwanemu w związku z umową, od której odstąpił oraz kwot, które musiał wydatkować w celu i w zw. z wykonaniem tej umowy oraz innych kwot stanowiących szkodę powoda. Niemniej jednak, jeśli z jakiegokolwiek powodu, Sąd nie uzna, iż powodowi należy się cała kwota 122 619,99 zł tytułem zwrotu świadczenia, wówczas powód w szczególności wskazuje, iż zasadnym jest uznanie tej kwoty tytułem poniesionej przez powoda szkody. Zasadnym jest zasądzenie tej kwoty tytułem odszkodowania, jeśli Sąd nie uzna zasadności zasądzenia jej tytułem zwrotu świadczenia.

Pozwany W. C. wniósł o oddalenie zażalenia i zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych.

Rozpoznając zażalenie Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie jest niezasadne.

Porządkując fakty wskazać trzeba, że na stronie 14 pozwu powód jednoznacznie wskazał, że domaga się kwoty 122 619,99 zł jako zwrotu wypłaconej pozwanemu kwoty wraz ze skapitalizowanymi odsetkami oraz kwoty 117 421,52 zł tytułem odszkodowania.

Nadto faktem jest, że w § 10 ust. 3 umowy z dnia 20 września 2006 r. zawartej pomiędzy P. S. M. I. s. im. W. L. w N. T. jako Zamawiającym a W. C. o wykonanie wskazanej w umowie dokumentacji zawarto postanowienie, że „Spory wynikłe z niniejszej umowy rozstrzygane będą przez sąd właściwy dla „Zamawiającego”.

Faktem bezspornym jest też, że powód od tej umowy odstąpił pismem z dnia 28 stycznia 2008 r. powołując się na postanowienia § 8 pkt b. tej umowy.

W orzecznictwie i doktrynie przyjmuje się, że odstąpienie od umowy jest oświadczeniem woli o charakterze prawnokształtującym, a jego skutkiem jest upadek zobowiązania ex tunc, co oznacza, że ma moc wsteczną, powodując wygaśnięcie umowy oraz powrót do stanu przed zawarciem umowy. Poglądy o zniweczeniu umowy na skutek odstąpienia, oparte na sformułowaniu art. 395 § 2 k.c. trafne są w podniesieniu do skutków obligacyjnych jej istotnych postanowień. Zwrot ustawowy „umowa uważana jest za nie zawartą” wskazuje na element fikcji, konieczny w sytuacji, gdy po pierwsze, umowa była zawarta, po drugie, w znacznej części może być już wykonana, po trzecie, w kolejnych przepisach ustawa określa przywracanie stanu sprzed jej wykonania, a ponadto uprawnia odstępującego do odszkodowania od drugiej strony odpowiedzialnej za niewykonanie zobowiązania (art. 494 k.c.).

Pozwany wywodzi z powyższego, że również przepis umowy zawierający klauzulę prorogacyjną przestał jej strony obowiązywać.

Na tle sporów - dotyczących szczególnie dochodzonych po odstąpieniu od umowy kar umownych - w doktrynie i orzecznictwie wskazano, że ogólna paremia accessorium sequitur principale nie oddaje wszystkich wariantów oraz wyjątków co do zależności praw i roszczeń akcesoryjnych od głównych, których wspólną ale zaledwie minimalną cechą

jest dopuszczalność powstania tego, co akcesoryjne, od istnienia tego, co główne. Płynność pojęcia akcesoryjności widoczna jest na przykładach regulacji dotyczącej odsetek lub praw rzeczowych zabezpieczających. Istnienie wyjątków od akcesoryjności, niewykluczonych również w relacji umowy podstawowej i zastrzeżenia kary umownej podważa poprawność formalną wniosku, iż zniesienie praw i obowiązków ustanowionych w umowie, na skutek odstąpienia wykracza poza jej warunki przedmiotowo istotne (w umowach nazwanych) i rozciąga się na porozumienie, które miało skłonić dłużnika do wykonania zobowiązania a wierzyciela zabezpieczyć od ujemnych skutków niewykonania umowy, przez zapewnienie naprawienie szkody lub naruszonego interesu niemajątkowego - w sposób zryczałtowany.

Jednakże treść wskazanej klauzuli prorogacyjnej nie pozwala na przyjęcie, że wolą stron było by działała ona także po odstąpieniu od umowy w przypadku roszczenia o zwrot wypłaconego świadczenia. Nie może zatem jej treść decydować o właściwości miejscowej sądu.

W dacie wydania zaskarżonego postanowienia w procesie występowało dwóch pozwanych, dla których właściwe mogą być różne sądy.

Dla pozwanego C. sądem właściwości ogólnej niewątpliwie jest Sąd Okręgowy w Krakowie (art. 27 k.p.c.) a dla pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. Sąd Okręgowy w Warszawie (art. 30 k.p.c.).

W związku z podnoszonymi przez pozwanego (...) zauważyć można, że zgodnie z art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. nr 124, poz. 1152 z późn. zm.) powództwo o roszczenie wynikające z umów ubezpieczeń obowiązkowych lub obejmujące roszczenia z tytułu tych ubezpieczeń można wytoczyć bądź według przepisów o właściwości ogólnej, bądź przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania lub siedziby poszkodowanego lub uprawnionego z umowy ubezpieczenia. Przepis ten uwzględnia w swej hipotezie nie tylko powództwa o roszczenia wynikające z umów ubezpieczeń obowiązkowych, (bo te przysługują tylko stronie takiej umowy), ale także znajduje zastosowanie do powództw obejmujących roszczenia z tytułu ubezpieczeń obowiązkowych, a które to roszczenia przysługują z mocy art. 19 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych poszkodowanym niebędącym stroną umowy ubezpieczenia obowiązkowego. Wskazany przepis art. 19 ust. 1, w zw. z art. 34 i art. 35 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych..., jest źródłem ustawowego uprawnienia poszkodowanej osoby trzeciej do dochodzenia roszczeń bezpośrednio od ubezpieczyciela OC sprawcy odpowiedzialnego za wyrządzoną szkodę.

W niniejszym przypadku poszkodowanym jest Skarb Państwa a jednostką organizacyjną z która wiąże się dochodzone roszczenie jest P. S. M. I. s.im. W. L. w N. T. sprawcą twierdzonej szkody jest pozwany W. C. a ubezpieczycielem (...) S.A.

Dodatkowo – w odniesieniu do wskazanych na wstępie rozważań związanych z odstąpieniem od umowy - wskazać można, że przepis art. 20 ust. 1 ma charakter *ius cogens* i strony stosunku ubezpieczenia nie mogą skutecznie ustalić innej właściwości miejscowej sądu. Z powyższym przemawia przede wszystkim argument, iż przepis ten przyznaje uprawnienie wyboru sądu także podmiotowi nie będącemu stroną umowy ubezpieczenia.

Mimo wszystko w tej sytuacji nie znajduje zastosowania art. 43 § 1 k.p.c.. Przepis ten przewiduje, że jeżeli uzasadniona jest właściwość kilku sądów albo jeżeli powództwo wytacza się przeciwko kilku osobom, dla których według przepisów o właściwości ogólnej właściwe są różne sądy, wybór między tymi sądami należy do powoda. Zastrzeżona zatem dla powoda możliwość wyboru może być dokonana tylko między różnymi sądami właściwości ogólnej. Nie obejmuje różnych sądów właściwych przemiennie a taką właściwość konstruuje przepis art. 20 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych....

Wybór powoda mógłby zatem dotyczyć tylko wytoczenia procesu przez Sądem Okręgowym w Krakowie albo Warszawie.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na podstawie powołanych przepisów oraz art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. rzekł jak w punkcie 1 postanowienia.

Zgodnie z art. 108 § 1 k.p.c. sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. Nie jest takim orzeczeniem niniejsze postanowienie.

Zasada odpowiedzialności za wynik procesu. jest naczelną zasadą w zakresie kosztów procesu przyjętą przez kodeks postępowania cywilnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2011 r., I CZ 67/11 LEX nr 1084691) Zgodnie z tą zasadą powód wygrywający proces ma prawo żądać zwrotu także kosztów postępowania incydentalnego. (z uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 30 kwietnia 1973 II CR 159/73 - OSNC 1974/5/90).

Marek Górecki Jan Futro Hanna Małaniuk